

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
M-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2023

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom podstawowy

Symbol arkusza

MMBB-P0-**100**-2605

DATA: **21 maja 2026 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **210 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy ten arkusz egzaminacyjny zawiera 18 stron (zadania 1–13).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. W wyznaczonym miejscu zapisz numer tematu wybranego do realizacji.
5. Wypracowanie zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
6. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w tabelkach przeznaczonych dla egzaminatora.
Tabelki są umieszczone na marginesie przy każdym zadaniu.
8. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
9. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
10. Możesz korzystać ze słownika języka białoruskiego.

Lista lektur obowiązkowych w roku szkolnym 2025/2026

Zakres podstawowy

Францыск Скарына, *Прадмова да ўсёй Бібліі*;
Канстанцін Вераніцын, *Тарас на Парнасе*;
Кастусь Каліноўскі, *Пісьмы з-пад шыбеніцы*; *Мужыцкая праўда №1*;
Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, *Пінская шляхта*;
Францішак Багушэвіч, *Прадмова да Дудкі беларускай*; *Калыханка, выбраныя вершы*;
Змітрок Бядуля, *На каляды к сыну*; *Пяць лыжак заціркі*;
Цётка, *Шануйце роднае слова*;
Максім Багдановіч, *Апокрыф*; *Хто мы такія*; *Санет*, выбраныя вершы;
Максім Гарэцкі, *Рускі*; *Стары прафесар*;
Янка Купала, *Курган*; *Незалежнасць*, *Явар і каліна*, *Спадчына*, выбраныя вершы;
Якуб Колас, *Новая зямля*, *Што яны страцілі*;
Кузьма Чорны, *Макаркавых Волька*;
Наталля Арсеннева, *Малітва*, выбраныя вершы;
Ларыса Геніюш, *Маці мая сялянская*, выбраныя вершы;
Янка Брыль, *Галя*, *Маці*;
Ян Скрыган, *Слепата*;
Іван Шамякін, *Дзеці настаўніцы*;
Іван Мележ, *Людзі на балоце* (фрагмент *Сватаўство*);
Барыс Сачанка, *Чаравікі-туфелькі*, *Дарога праз лес*;
Уладзімір Караткевіч, *Зямля пад белымі крыламі* (фрагмент раздзела *Зялёны шум*,
фрагмент *Людзі зямлі беларускай*), *Дзікае паляванне караля Стаха* (фрагмент *Расказ
легенды пра караля Стаха*); *На Беларусі Бог жыве*, выбраныя вершы;
Ніл Гілевіч, *Каб людзьмі між людзей пачувацца*;
Сакрат Яновіч, *Гасцінец*, *Прыгожай*, *Бацькаў гнеў*, *Вёха – багіня ганьбы*;
Яўгенія Янішчыц, *Ты пакліч мяне. Пазаві...*, выбраныя вершы;
Аляксей Дудароў, *Вечар* (фрагменты з дзеі першай);
Васіль Быкаў, *Аблава*, *Калі хочацца жыць*;
Алесь Барскі, *Беластоцкі край*; *Я сын зямлі беластоцкай...*, *Селянін, як тварэц...*,
выбраныя вершы;
Святлана Алексіевіч, *Чарнобыльская малітва* (фрагмент *Самотны чалавечы голас*);
Барыс Пятровіч, *Спачатку была цэпра* (фрагмент 1 раздзела часткі другой).

Zakres rozszerzony

Максім Багдановіч, *За сто лет*;
Максім Гарэцкі, *Фантазія*;
Якуб Колас, *У палескай глушы* (фрагмент *XVI часткі*);
Янка Купала, *Тутэйшыя*;
Рыгор Барадулін, *Жыццё і паэзія*;
Сакрат Яновіч, *Пад знакам Арла й Пагоні* (фрагмент *30. Эліты*);
Ларыса Геніюш, *Словедзь*;
Надзея Артымовіч, *Ёсць тое...*, выбраныя вершы;
Алесь Разанаў, *Sumus ne simus*, выбраныя вершы;
Вольга Рымша, *Рэквіем*;
Уладзімір Арлоў, *Незалежнасць – гэта...*;
Барыс Пятровіч, *Трызненні* (фрагмент *Шчасце быць – 1*).

Ча́сць 1. Test językowy

Прэчытай уважне тэкст, а наступнае выконвай заданні ўмешчаныя пад ім. Адпавідай **тылькі на падставе тэксту** і **тылькі ўласнымі словамі** – хыба ў тым, што ў заданні polecono інакш. Удзяляй тую адпаведзі, о іле Ціе poproszono. Адпаведзі удзяляй ў мове бiałoruskim.

Лявон Маліноўскі

Шануйце дыялекты свае

Людзі іншы раз любяць з настальгіяй паўспамінаць словы сваіх бацькоў і дзядоў. Маўляў, як шкада, што трэба было ад гэтых мілых дыялектных слоў адмовіцца... Тут яны часта дапускаюць страшэнную памылку. Перш-наперш не ўсё, што здаецца нам дыялектным, сапраўды можна аднесці да катэгорыі дыялекту. Перш чым называць нешта дыялектызмам, варта зірнуць у тлумачальны слоўнік ды правярыць у пісьменнікаў, ці часта ўжываецца гэтыя словы. Часцей за ўсё нашыя незвычайныя словы аказваюцца вельмі нават такімі звычайнымі ў беларускай літаратуры, а сведчыць гэта толькі пра тое, што нашы бацькі ведалі беларускую мову значна лепш за нас – так як ведалі яе нашы пісьменнікі. [...]

Мы часта не ведаем і не ўяўляем сабе абсягаў літаратурнай мовы. Мы мяркуем аб ёй па газетах, а гэты меркаванне можа нас завесці не ў той бок. Перш-наперш лексічнае, фразеалагічнае багацце жывой мовы нічым нельга замяніць. У мове газет няма яму адпаведнікаў. [...]

А фанетычнае багацце? Яго таксама варта берагчы і рупліва ахоўваць – нават найдрабнейшую яго драбніцу. Прафесар Фёдар Янкоўскі наракаў на настаўнікаў, што перавучваюць дзяцей вымаўляць „дайце” замест „дайца”. Навуковец лічыць, што ні ў якім выпадку нельга так рабіць. Дый такая варыянтнасць знаходзіцца ў межах арфаэпічных нормаў беларускай мовы, якія акрэслены вельмі далікатна.

Заслужаныя знаўцы нашай мовы згодна кажуць нам, што нормы павінны адпавядаць рэчаіснасці, рэальнаму маўленню натуральных носьбітаў нашай мовы. Нашто ж мы сабе іх звужаем? Адны словы несправядліва пазначаюць як дыялектныя, гукі запісваем у ненарматыўныя, калі гэтага ад нас ніхто не патрабуе...

Нормы – калі яны зацесныя, штучна і немаведама чаму звужаныя – забіваюць жывое багацце жыцця і прыроды, робяць з векавога бору „гай тэлеграфных слупоў”. Так назваў гэта Максім Лужанін у адкрытым лісце да Кандрата Крапівы, што так і не быў тады апублікаваны:

„Мова, Кандрат Кандратавіч, – гоман векавога бору, злітны і адзіны, аднак кожнае слова, як і кожнае дрэва, мае свой голас і пошум, колер і смак, свой выгляд і лад. Тут заўсёды цёпла і ўцешна, ёсць на што глянуць, што паслухаць, сюды заўсёды горнецца сэрца. А вось у гай тэлеграфных слупоў – усе абструганыя, усе чыста роўныя, усе на адзін капыл, – у такі гай, выстраены ў некаторых слоўніках, не цягне: з іх не пачуеш мовы жывой, трапяткой, гістарычна асэнсаванай”.

Як экалагі ўвесь час адкрываюць новыя віды ў пракаветных пушчах – так і мовазнаўцы нават не могуць сабе ўявіць, якое новае адкрыццё і сенсацыю яны знойдуць некалі ў мове, калі захаваная будзе яе натуральная эксістэма. Дбайма пра экалогію нашага моўнага гаю і не звужайма сабе нормаў. Асабліва, калі нас ніхто аб гэтым не просіць.

www.nashaniva.com

Заданне 1. (0–2)

Ацані правільнасць прыведзеных у табліцы сцверджанняў на падставе тэксту Лявона Маліноўскага. Калі сцверджанне правільнае, пазнач **ТАК**, калі няправільнае – **НЕ**.

Мова газет павінна служыць узорам для іншых носьбітаў мовы.	ТАК	НЕ
Мова пісьменнікаў служыць аўтарытэтай крыніцай моўнага багацця.	ТАК	НЕ
Мова носьбітаў дыялектаў можа ўзбагаціць літаратурную мову.	ТАК	НЕ

1.

0–1–2

Заданне 2. (0–2)

Якія сродкі экспрэсіўнасці выкарыстоўвае аўтар, каб пераканаць чытача ў слушнасці сваіх думак? Да прыкладаў з тэксту 1–3, прыведзеных у табліцы, выберы сродкі А–Г. Упішы адпаведную літару ў табліцу.

1.	„Гай тэлеграфных слупоў”.	
2.	Нашто ж мы сабе іх звужаем?	
3.	Дбайма пра экалогію нашага моўнага гаю і не звужайма сабе нормаў.	

2.

0–1–2

- А. рытарычнае пытанне
- Б. заклікі да дзеяння
- В. іронія
- Г. метафара

Заданне 3. (0–1)

Тлумачальны слоўнік беларускай мовы для слова *сэрца* падае чатыры значэнні. З якім з іх суадносіцца гэтае слова ў перадапошнім абзацы прыведзенага тэксту? Пазнач правільны адказ сярод А–Г.

- А. Цэнтральны орган крывяноснай сістэмы, які мае выгляд мускульнага мяшка (у чалавека – у левым баку грудной поласці).
- Б. пераноснае значэнне: Гэты орган як сімвал душы, перажыванняў, пачуццяў, настрояў.
- В. пераноснае значэнне: Важнейшае месца чаго-небудзь, цэнтр.
- Г. Унутраная частка ствала дрэва, сцябла ці плода расліны.

Тлумачальны слоўнік беларускай мовы, www.skarnik.by

3.

0–1

4.
0-1

Заданне 4. (0-1)

Растлумач, якую функцыю ў тэксце Лявона Маліноўскага выконваюць спасылкі на экспертаў у галіне мовазнаўства.

.....

.....

.....

.....

5.
0-1-2

Заданне 5. (0-2)

Падбяры сінонімы да прыведзеных ніжэй слоў.

Выкарыстоўваць –

Увесь час –

Клапаціцца –

6.
0-1-2

Заданне 6. (0-2)

У якім стылі напісаны тэкст? Падай стыль і адну яго рысу, якая прысутнічае ў тэксце.

Стыль:

Рыса:

Сзэ́сць 2. Test ze znajomości lektur i kontekstów

Заданне 7. (0–1)

Прачытай пададзены ніжэй фрагмент *Прадмовы да ўсёй Бібліі* Францыска Скарыны.

Біблія – грэчаскае слова, па-руску гэта азначае – кнігі. Так святы апостал Мацвей пачынае Хрыстова дабравесце: „Біблос генезеос Ісусу Хрысту”, па-руску гэта значыць „Кніга народзін Ісуса Хрыста”. Так з-за іх асаблівай значнасці можаце называць усе кнігі Старога і Новага Завету, бо поўная Біблія ўсё гэта змяшчае...

Біблія дзецям і людзям простым – кніга для навучання, настаўнікам і людзям мудрым – для захаплення. [...]

Жадаеш ведаць Граматыку, ці, па-нашаму кажучы, грамату, якая вучыць правільна чытаць і гаварыць, – звяртайся да Бібліі. Чытай у ёй кнігу „Псалтыр”.

Наважышся асвоіць Логіку, што вучыць пры дапамозе аргументаў адрозніваць праўду ад хлусні, – чытай „Кнігу святога Іова” [...].

У Бібліі – сутнасць сямі навук вызваленых!

пераклад са старабеларускай І. Саверчанкі;

В. Сянкевіч, *Родная літаратура. Падручнік па беларускай літаратурнай і культурнай адукацыі для вучняў 1 класа агульнаадукацыйнага ліцэя*, Białystok 2013, с. 214–218.

**Пра якую каштоўнасць Адраджэння гаворыцца ў *Прадмове да ўсёй Бібліі*?
Выберы і пазнач правільны адказ сярод А–Г.**

- А. адукацыя
- Б. гармонія
- В. культура
- Г. гуманізм

7.

0–1

Заданне 8.

Прачытай прыведзены ніжэй фрагмент *Прадмовы да Дудкі беларускай* Францішка Багушэвіча.

А можа, і спраўды наша мова такая, што ёю нічога добрага ні сказаць, ні напісаць не можна? Ой, не! Наша мова для нас святая, бо яна нам ад Бога даная, як і другім добрым людцам, і гаворым жа мы ёю шмат і добрага, але так ужо мы самі пусцілі яе на здзек, не раўнуючы, як і паны вялікія ахотней гавораць па-французску, як па-свойму. Нас жа не жменька, а з шэсць мільёнаў – больш і шмат больш, не раўнуючы, як жыдоў, напрыклад, або татар, ці армян, а пакажы ж, ваша, хоць адну ксёнжачку ці аб гаспадарцы, ці так аб жыцці нашым, каб па-нашаму?

Ці ж ужо нам канечне толькі на чужой мове чытаць і пісаць можна? Яно добра, а навет і трэба знаць суседскую мову, але наперш трэба знаць сваю. Перадумаўшы ўсё гэта, я, братцы, адважыўся напісаць для вас сякія-такія вершыкі: хто іх спадабае, таму дзякуй!
Мацей Бурачок

Я. Грыгарук, *Родная літаратура. Падручнік па беларускай літаратурнай і культурнай адукацыі для вучняў 2 класа агульнаадукацыйнага ліцэя*, Białystok 2016, с. 99–101.

8.1

Заданне 8.1. (0–1)

0–1

Чаму гэтую прадмову можна назваць беларускім маніфестам?

.....

.....

.....

.....

8.2

Заданне 8.2. (0–1)

0–1

Хто з'яўляецца адрасатам *Прадмовы да Дудкі беларускай Францішка Багушэвіча*? Пазнач правільны адказ сярод А–Г.

- А. ворагі беларушчыны
- Б. беларускі народ
- В. чалавецтва
- Г. беларуская шляхта

9.

Заданне 9. (0–2)

0–1–2

Да твораў 1–3 падбяры літаратурны матыў сярод А–Г. Упішы адпаведную літару ў табліцу.

	Аўтар і заглавак	Матыў
1.	Кастусь Каліноўскі, <i>Пісьмы з-пад шыбеніцы</i>	
2.	Максім Багдановіч, <i>Апокрыф</i>	
3.	Святлана Алексіевіч, <i>Чарнобыльская малітва</i>	

- А. мастацтва
- Б. свабода
- В. катастрофа
- Г. вайна

Заданне 10. (0–2)

Прачытай фрагмент твора Аляксея Дударова *Вечар*.

М у л ь ц і к. Га?

Г а с т р ы т. Калі паміраць думаеш?

М у л ь ц і к (без паўзы). У сераду...

Г а с т р ы т (збянтэжыўся). У гэту, ці што?

М у л ь ц і к. У якую, ліха яе ведае, а што ў сераду – гэта як піць даць. Самы зручны дзень. Памру, значыць, зранку... Не, не! Пасля абеду. Памыюць вадой вась з гэтага калодзежа... [...]

Г а с т р ы т. Брэшаш!

М у л ь ц і к. А ты не гаўкай тады! Прыпёрся, ёлкі-маталкі, да старога чалавека і пра смерць бае. Знайшоў пра што... А я, можа, на ўсю сотню замахнуўся як даўгажыцель гор...

Г а с т р ы т. Нашто табе столькі свет капціць?

М у л ь ц і к. Унукаў дачакацца трэба... Каб ведаць, што маё насенне корані пусціла ў гэтым свеце.

Г а с т р ы т (усміхнуўся). Дык а яны, можа, ужо ёсць, а ты і не ведаеш. Унукі... Корані...

Піша каму-небудзь твой Грышка?

М у л ь ц і к (ніякавата). Піша... Мне піша... Во нядаўна...

Г а с т р ы т. Брэшаш... Мае не пішуць, і твой павінен не пісаць...

М у л ь ц і к. Піша!

Г а с т р ы т (спакойна). Брэшаш... [...]

Я. Карчэўскі, *Родная літаратура. Падручнік па беларускай літаратурнай і культурнай адукацыі для вучняў 3 класа агульнаадукацыйнага ліцэя*, Białystok 2019, с. 253–254.

Выберы з прыведзеных варыянтаў А–Г жанр твора і назаві адну яго рысу.

А. камедыя

Б. драма

В. трагедыя

Г. вадэвіль

Рыса:

.....

Заданне 11. (0–1)

Прывядзі яшчэ адзін твор беларускай літаратуры, які ўзнімае праблему адносін дзяцей да іх старых бацькоў.

Загалолак: Аўтар:

10.

0–1–2

11.

0–1

Заданне 12. (0–2)

Прачытай верш *Ты пакліч мяне. Пазаві...* Яўгеніі Янішчыц.

Ты пакліч мяне. Пазаві.
Там заблудзімся ў хмельных травах.
Пачынаецца ўсё з любві,
Нават самая простая ява.
І тады душой не крыві
На дарозе жыцця шырокай.
Пачынаецца ўсё з любві –
Першы поспех і першыя крокі.
Прыручаюцца салаўі,
І змяняюцца краявіды,
Пачынаецца ўсё з любві –
Нават ненавісьць і агіда...
Ты пакліч мяне. Пазаві.
Сто дарог за маімі плячыма.
Пачынаецца ўсё з любві.
А інакш і жыць немагчыма.

Я. Карчэўскі, *Родная літаратура. Падручнік па беларускай літаратурнай і культурнай адукацыі для вучняў 3 класа агульнаадукацыйнага ліцэя*, Białystok 2019, с. 124.

12.

0–1–2

Да прыведзеных у табліцы фрагментаў з верша Яўгеніі Янішчыц дапішы назвы тропай.

	Прыклад	Троп
1.	На дарозе жыцця шырокай.	
2.	Там заблудзімся ў хмельных травах .	
3.	Сто дарог за маімі плячыма.	

Сзэщ 3. Вырасоуанне

Заданне 13. (0–30)

Выберы **адну** з прыведзеных ніжэй тэм і напішы сачыненне.

- У сачыненні паразважай над **праблемай**, зададзенай у тэме. Выкладзі **сваю думку** і **абгрунтуй** яе.
- У развагах прадстаў **аргументы**, спасылаючыся на **літаратурны твор**, згаданы ў тэме, і на **іншы твор беларускай літаратуры**.
- Твая праца павінна складацца не менш чым з **250 слоў**.
- Нумар выбранай тэмы ўпішы ў рамку.
- Запішы сачыненне ў адпаведным месцы. Не пішы на палях.
- Сачыненне напішы па-беларуску.

Тэма 1.

Якія правы мае маладосць? Паразважай над пытаннем на падставе верша Наталлі Арсенневай *Мы – моладзь* і выбранага твора беларускай літаратуры.

Наталля Арсеннева

Мы – моладзь

Мы – праўда,
мы – сіла,
мы – радасць,
мы – рух!
Выцягваем крылы
мы ў сонца, у зару!
Мы імкнём на ўзвышшы,
нам – межаў няма,
здаецца нам прышласць
праменнай, як май!
Мы – шчырасць!
Сваволя!
Мы – песня!
Мы – смех!
Вітае нас доля
мільёнам уцех.
Бядзе, ураганам
смяёмся мы ў твар,
вясёла, шматзначна
нам зоры гараць!
Ніхто нас не спыніць
у лёце да зор!
Мы – імпат няспынны,
мы – моц!
Мы – віхор!
Мы выйшлі з народа,

з крывіцкай сям'і,
і ў кожнай пагодзе
з ім побач стаім.
Мы з краем каханым
расцём угару.
Мы – свежасць!
Мы – ранне!
Мы – радасць!
Мы – рух!

Я. Карчэўскі, *Родная літаратура. Падручнік па беларускай літаратурнай і культурнай адукацыі для вучняў 3 класа агульнаадукацыйнага ліцэя*, Białystok 2019, с. 98.

Тэма 2.

Роля сям'і ў жыцці чалавека. Паразважай над тэмай, спасылаючыся на адзін твор са спісу літаратуры і іншыя выбраны творы беларускай літаратуры.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

JĘZYK

BIAŁORUSKI

Poziom podstawowy

Formuła 2023

JĘZYK

BIAŁORUSKI

Poziom podstawowy

Formuła 2023

JĘZYK

BIAŁORUSKI

Poziom podstawowy

Formuła 2023

